

Politisk kronik 1. halvår 2011

Lars Bille, Lektor, Institut for Statskundskab, Københavns Universitet,
lb@ifs.ku.dk

På baggrund af den øgede opmærksomhed efterlønsspørgsmålet fik i de sidste måneder af 2010 og den annoncekampagne Venstre gennemførte lige op til årsskiftet, var forventningen i kommentatorkorpset, at statsminister Lars Løkke Rasmussen ville komme med noget nyt om regeringens holdning til efterlønnen i sin nytårstale. Forventningen blev indfriet.

Han sagde, at den demografiske udvikling viste, at der fremover blev færre unge og flere ældre, og at hver gang fem forlod arbejdsmarkedet for at gå på pension, var der kun fire til at tage over. Derfor var det nødvendigt, at der blev flere om at arbejde i flere år ellers var der ikke økonomi til at betale for kernevelfærden i fremtiden. Dette modvirkede efterlønnsordningen. Desuden kostede den det offentlige 16 milliarder kroner om året, som i stedet kunne bruges til et bedre sundheds- og skolevæsen. Derfor ville regeringen stille forslag om, at efterlønnen gradvist blev afskaffet. Målet var, at mere end halvdelen af danskerne skulle arbejde. Konkret nævnte han, at for alle, der var under 45 år, skulle efterlønnen afskaffes helt. For de øvrige aldersgrupper skulle ændringerne være størst for de yngste og mindst for de ældste. For dem, der var tæt på at kunne gå på efterløn, skulle der ikke ændres noget, hvilket heller

ikke var tilfældet for dem, der allerede var på efterløn. Hermed havde han præsenteret de overordnede rammer for det forslag til en tilbagetrækningsreform, som regeringen ville fremlægge senere på måneden.

Et par dage efter statsministerens tale gen tog De Konservatives leder udenrigsminister Lene Espersen offentligt atter en gang en af partiets mærkesager, nemlig, at en borgerlig regering efter det valg, der senest skulle afholdes til november 2011 fortsat ville arbejde på at få nedsat topskatten og selskabsskatten. Det var lige vand på oppositionens mølle. Den tolkede det således, at nu kunne vælgerne tydeligt se, at en borgerlig regering ville afskaffe en vigtig velfærdsordning for at give økonomisk råderum for skattelettelser til de bedrestillede og erhvervslivet. Timingen forekom mindre vellykket. Venstre afviste da også straks De Konservatives ønsker, som dog ikke undlod offentligt ved et par senere lejligheder i foråret at gentage kravet.

Den 9. januar skrev Politiken, at Lars Løkke Rasmussen og Lene Espersen på et møde kort før nytår var blevet enige om, at Venstre – og kun Venstre – i de allerførste dage efter nytårstalen skulle markedsføre regeringens beslutning om at afskaffe efterlønnen. Begrundelsen skulle være den, at mens det var en

kendt sag, at De Konservative ville afskaffe efterlønnen – partiet havde stemt imod ordningen i 1979 – havde Venstre hidtil blankt afvist at afskaffe den. Derfor havde Venstre i modsætning til De Konservative et stort forklaringsproblem. Derfor accepterede Lene Espersen, at Venstre havde et særligt behov for at komme på banen først for at forklare sig.

Anonyme kilde i den konservative folketingsgruppe udtrykte bestyrtelse over aftalen, som de intet kendte til. Her havde partiet lige vundet en stor sejr, og så fik Venstre i deres øjne lov til at score alle pointene. Det fremgik af meningsmålinger, der viste lidt fremgang for Venstre og stagnation på et lavt niveau på omkring 5-6 procent for De Konservative. Det var næsten en halvering i forhold til valgresultatet fra 2007. På et møde i folketingsgruppen den 11. januar var der dog ingen, der udtrykte utilfredshed med partilederen trods opfordring fra gruppeformand Henriette Kjær til medlemmerne om at træde frem med deres kritik.

Havde der været et pres fra det konservative bagland på Lene Espersen før nytår, så tiltog det nu eksplosivt. En konservativ vælgerforening krævede i et brev til folketingsgruppen hendes afgang som leder af partiet. Meget hurtigt tilsluttede en række andre lokalformænd sig kravet. På den baggrund afbrød Lene Espersen et officielt besøg i Qatar. På et pressemøde den 13. januar meddelte hun, at hun trådte tilbage som partiformand med den begrundelse, at partiet befandt sig i en meget alvorlig krise. Hun havde selv oplevet og deltaget aktivt i en ødelæggende fløjkrig i 1990'erne og oplevede nu, at det var det, der igen var under opsejling. For at undgå en sådan selvdestruktiv udvikling valgte hun at træde tilbage. Hun forblev dog på posten som udenrigsminister.

Der var store forventninger til hende, da hun til tonerne af Simply the Best og flyvende

konfetti blev valgt til leder i 2008, men regeringsrokaden i februar 2010 – blandt andet er det aldrig populært at hente ministre uden for folketingsgruppen – lagde kimen til utilfredshed i gruppen, en utilfredshed der ikke blev mindre af de meget dårlige meningsmålingstal, som, hvis de holdt, ville koste flere af medlemmerne deres mandat. Hendes selvvalgte post som udenrigsminister havde ikke bekommet alle godt og havde ikke levet tilstrækkelig tid og rum til at passe de indre linjer og profilere partiet indenrigspolitisk. Det kan være farligt for en politisk leder at være for langt væk i for lang tid fra sit parti.

Valget af ny partileder skete meget hurtigt og tilsyneladende uden de store sværdslag, selvom der selvfølgelig altid vil være divergerende meninger. Lars Barfoed og Brian Mikkelsen blev nævnt som seriøse kandidater, men allerede den 14. januar valgte folketingsgruppen Lars Barfoed som ny leder. Han erklærede, at den konservative krise skulle afhjælpes ved endnu tydeligere at fremhæve og forklare klassiske konservative værdier og grundholdninger. Hans valg varslede altså ikke et større politisk kursskifte. Den 12. marts valgte omkring 800 delegerede på partiets landsrådsmøde Lars Barfoed som formand for partiorganisationen. Der var ingen modkandidater. Med en leder, der både var valgt af folketingsgruppen og af medlemsorganisationen, undgik partiet, at der kunne udvikle sig en magtkamp mellem lederen af folketingsgruppen og lederen af landsorganisationen, således som det havde været tilfældet i 1990'erne.

I slutningen af januar blev partiet ramt af endnu en dårlig sag. Partiets politiske ordfører og gruppeformand Henriette Kjær havde i 2005 måttet træde tilbage som minister, næsten inden hun havde nået at sætte sig i ministerstolen. Årsagen var rod i hendes privatøkonomi, og nu blev hendes og hendes mands fortsatte privatøkonomiske problemer igen forsidestof i pressen. Det faldt mange for brystet, at re-

geringen prædikede økonomisk ansvarlighed samtidig med, at den politiske ordfører havde et overforbrug og blev dømt for ikke at betale sine regninger. Presset på hende voksede, og den 26. januar meddelte hun, at hun trak sig fra posterne som gruppeformand og politisk ordfører, samt at hun ikke ville genopstille ved næste valg. Den tidligere minister Carina Christensen blev ny politisk ordfører, og Tom Behnke blev ny gruppeformand.

Regeringen måtte også igennem en person-sag. Det var kommet til offentlighedens kendskab, at 400-500 statsløse palæstinensere i strid med FN-konventioner igennem en tiårig periode havde fået afslag på at få dansk indfødsret. Det rejste spørgsmålet, om der i Integrationsministeriet bevidst havde fundet en tilsidesættelse af gældende lovgivning sted. Integrationsminister Birthe Rønn Hornbech annoncerede, at hun ville sætte et arbejde i gang med henblik på at undersøge, hvad der var baggrunden for fejlbehandlingen. På et åbent samråd i Folketingets indfødsretsudvalg den 9. februar undskyldte hun, at der var begået fejl, og at de nu ville blive rettet. Hun kunne ikke selv forklare hvordan fejlen var sket, men det måtte skyldes glemsomhed og at nogle embedsmænd havde haft skyklapper på. Da oppositionen borede videre i, hvordan fejlen kunne ske, og om hvor længe ministeren havde kendt til fejlbehandling, var hun ikke yderligere meddelssom og nægtede til sidst at svare på flere spørgsmål. Hun slukkede ganske enkelt for mikrofonen. Ud over en klage til Folketingets Præsidium over denne adfærd, bestyrkede det oppositionspartierne i deres mistanken om, at der var mere at komme efter. Tamilsagen blev bragt i erindring.

Efterhånden som pressen gravede videre i sagen blev det mere og mere sandsynligt, at fejlbehandlingen ikke kun kunne skyldes simpel glemsomhed eller skyklapper. Pressen kunne dokumentere, at regeringen mindst otte gange i forbindelse med blandt andet lovændringer havde nævnt den FN-

konvention, som skulle sikre statsløse retten til dansk statsborgerskab. Information kunne med to anonyme embedsmænd i Integrationsministeriet som kilde berette, at Birthe Rønn Hornbech trods deres indstilling til ministeren to gange fortsatte den ulovlige praksis. Flere andre detaljer kom frem.

På baggrund af indholdet i den rapport, som statsminister Lars Løkke Rasmussen havde udbedt sig fra integrationsministeren, besluttede han den 8. marts at fyre Birthe Rønn Hornbech som minister, da hun ikke ønskede at trække sig frivilligt. Samtidig besluttede han at nedsætte en undersøgelseskommission med en landsdommer som formand for at få klarlagt hele forløbet i sagen om de statsløse tilbage fra 1999.

Birthe Rønn Hornbechs exit førte til en mindre regeringsrokade. Det blev udviklingsminister Søren Pind (V), der fik lagt yderligere et ministerium under sig som integrationsminister. Kulturminister Per Stig Møller (KF) blev tillige kirkeminister. Undervisningsminister Tina Nedergaard (V) valgte af private grunde at træde tilbage som undervisningsminister. Hun blev erstattet af skatteminister Troels Lund Poulsen (V). Hans skatteministerium blev overtaget af den politiske ordfører Peter Christensen (V) som i sin tur blev erstattet af Ellen Trane Nørby (V).

Den 25. januar præsenterede statsminister Lars Løkke Rasmussen og vicestatsminister Lars Barfoed regeringens forslag til en tilbagetrækningsreform. I korte træk stillede regeringen forslag om at afskaffe efterlønnen for alle under 45 år, at den gradvist afvikledes for personer mellem 45 og 56 år, mens der ikke skulle ske ændringer for dem, der var 57 år og derover. Desuden skulle den i velfærdsforliget fra 2006 aftalte gradvise hævelse af folkepensionsalderen fremrykkes, og en seniorførtidspension indføres. Den ville give de nedslidte, der havde mindre en fem år til folkepensionsalderen, en mulighed for

gennem en hurtigere og mindre bureaukratisk sagsbehandling at få tilkendt førtidspension.

De politiske reaktioner på regeringens forslag var, som man måtte forvente. Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten var fuldstændig afvisende over for en afskaffelse, men visse justeringer kunne måske komme på tale. De ville dog give en garanti for, at de ikke ville forringe efterlønnen, hvis de fik flertal efter næste valg. Dansk Folkeparti var også klart imod afskaffelsen af efterlønnen, men ville trods alt ikke gå så langt som til at udstede en håndfast garanti om, at partiet ikke ville lægge stemmer til justering af efterlønnen, og da slet ikke en garanti udstedt sammen med de tre nævnte partier.

Det Radikale Venstre havde gennem flere år ønsket ordningen afskaffet. Partiet fandt det svært at se, hvordan Socialdemokraterne ville føre en ansvarlig økonomisk politik, der sikrede den langsigtede holdbarhed i økonomien uden samtidig at ville beskære efterlønnen. Den radikale leder Margrethe Vestager sendte derfor en appel til Socialdemokraternes leder Helle Thorning-Schmidt om at gå i realitetsforhandlinger med regeringen om at forbedre økonomien ved at ændre på ordningen. Disse meldinger kom samtidig med, at medierne offentliggjorde en sand syndflod af statistikker og beregninger af, hvem og hvor mange der var på efterløn, hvorledes deres helbred var, om graden af nedslidning, om udsigten til overhovedet at kunne blive på arbejdsmarkedet i længere tid, og om de kort- og langsigtede økonomiske konsekvenser for husholdningerne og for landet.

De politiske forhandlinger om tilbagetrækningsreformen forventedes først at begynde for alvor, når regeringen havde færdiggjort det interne arbejde med at udarbejde en grundig økonomisk oversigt over de langsigtede udfordringer dansk økonomi stod over for og på den baggrund fremsætte sin økonomiske 2020-plan. Derved kunne regeringen præ-

sentere et samlet udspil – tilbagetrækningsreform og en 2020-plan – og dermed demonstrere, at den satsede benhårdt på at gøre det kommende valg til et valg om økonomisk ansvarlighed og troværdighed. Flere og flere var nu af den opfattelse, at valget ville komme i løbet af foråret under forudsætning af, at meningsmålingerne – som stabilt viste et omend beskedent flertal for rød blok – begyndte at udvikle sig positivt for regeringen.

Den 12. april fremlagde regeringen Reformpakken 2020. Finansministeriets beregninger havde vist, at der manglede 47 milliarder kroner for, at regeringen kunne nå målet om, at der ville være balance på budgettet i 2020. Regeringen foreslog, at pengene skulle komme dels fra den i maj 2010 allerede vedtagne Genopretningspakke (24 milliarder kroner), dels fra en besparelse på forsvarsbudgettet (2 milliarder kroner), dels en SU-reform og en afskaffelse af førtidspensionen for alle under 40 år samt en begrænsning af mulighederne for flexjob (3 milliarder kroner) samt endelig Tilbagetrækningsreformen (18 milliarder kroner).

Regeringen foreslog endvidere at øge væksten fra én til to procent årligt fra 2014, øge beskæftigelsen i det private erhvervsliv og mindske antallet af personer på offentlig forsørgelse. Det offentlige forbrug, som hidtil havde vokset med 1,6 procent om året, skulle begrænses til en vækst på 0,8 procent samtidig med, at det skulle vedtages ved lov, at det offentlige forbrug (minus overførselsindkomster) kun måtte udgøre 27 procent mod hidtil 29 procent af den samlede økonomi. Det var regeringens faste overbevisning, at en yderligere offentlig gældsætning ikke var en farbar vej. Det ville de finansielle markeder ikke tolerere. De store økonomiske problemer som Italien, Spanien, Portugal og ikke mindst Grækenland var havnet i, viste, hvordan det kan gå, når finansmarkederne mister tilliden til et lands evne til at styre sin økonomi.

Finansministeriets beregninger havde vist, at hvis man alene satte fokus på at opnå balance i 2020, men ikke en længere tidshorizont, var det ikke så afgørende at afskaffe efterlønnen helt. En stor del af pengene i regeringens plan kom nemlig fra at fremrykke tidspunktet, hvor efterlønsalderen hæves til 62 år og folkepensionsalderen hæves til 67 år. En udtalelse fra finansminister Claus Hjort Frederiksen var blevet tolket som, at det var tilfredsstillende for regeringen. Ved præsentationen af 2020-planen understregede statsminister Lars Løkke Rasmussen dog, at alene en fremrykning af Velfærdsforliget fra 2006 ikke var tilstrækkelig. Regeringen foreslog både det og en gradvis udfasning af efterlønnen, og Lars Barfoed satte ekstra tryk på ved at sige, at regeringens politik var at afskaffe efterlønnen helt. Men katten var sluppet ud af sækken og det kunne måske lette forhandlingerne med Dansk Folkeparti.

Herefter kunne forhandlingerne gå i gang mellem de partier der stod bag Velfærdsforliget fra 2006, dvs. regeringspartierne Venstre og De Konservative samt Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og Det radikale Venstre. Socialistisk Folkeparti havde tidligere sagt, at det nu tiltrådte velfærdsaftalen og derfor gerne ville optages i forligskredsen, men det ville regeringen ikke acceptere. Et lille drilleri som ingen realpolitisk betydning havde, for det var ganske utænkeligt, at Socialdemokraterne ville indgå et forlig med regeringen, som Socialistisk Folkeparti ikke var en del af. I det hele taget var det utænkeligt, at Socialdemokraterne ville slutte forlig med regeringen så tæt på næste valg. De indledende forhandlinger var derfor alene et spil om at placere ansvaret for, hvem der fik dem til at bryde sammen.

Den 2. maj sluttede spillet for galleriet. Socialdemokraterne forlod forhandlingerne efter at finansminister Claus Hjort Frederiksen, som en reaktion på den efter hans mening obstruktive linje Socialdemokraterne an-

lagde, havde meddelt, at regeringen opsagde velfærdsforliget fra 2006. Han anklagede Socialdemokraterne for økonomisk uansvarlighed og for ikke at have fremlagt partiets egen 2020-plan. Helle Thorning-Schmidt beskyldte på sin side regeringen for løftebrud og for at skabe usikkerhed om, hvad befolkningen kunne regne med, når det gjaldt efterløn og folkepension. Fronterne blev trukket skarpt op.

Interessen samlede sig nu om, hvorledes de radikale ville stille sig. Margrethe Vestager havde gentagne gange udtalt, at de radikale hverken var i rød eller blå blok. En sådan opdeling af dansk politik passede ikke til det radikale DNA. Partiet ville stemme for den økonomiske politik, som flugtede bedst med deres egen, uanset om det så ville have den konsekvens, at en eventuel rød regering efter valget ville komme i mindretal.

Ikke desto mindre kom det som en stor overraskelse for mange, at de radikale forblev i forhandlingslokalet med den begrundelse, at de jo i flere år havde peget på, at efterlønnen skulle afvikles. Det stod de stadig fast på, ligesom de fortsat stod fast på, at de ville pege på Helle Thorning-Schmidt som ny statsminister efter et valg. Om de selv ville deltage i en regering under hendes ledelse måtte bero på konkrete forhandlinger til den tid. En ganske usædvanlig situation var under opsejling, da dem, der kun formåede at tænke i blå eller rød blok, havde vanskeligt ved at forestille sig, at partiet ville slutte forlig med regeringen på et område, der var så centralt for den siddende regering, og som var så meget imod regeringsalternativets politik.

Med opsigelsen af velfærdsforliget var tavlen visket ren. Det gjaldt nu for regeringen om at holde de radikale inde i forhandlingerne så længe som muligt for på den måde at udstille splittelsen i oppositionen. Det krævede imidlertid, at Dansk Folkeparti måtte give væsentlige indrømmelser vedrørende tilba-

getrækningsreformen. Siden 2001 havde der udviklet sig den praksis, at hver gang Dansk Folkeparti skulle støtte regeringens økonomiske politik, stillede det krav på det værdipolitiske område, først og fremmest stramninger af udlændinge- og retspolitikken. Det skete også nu.

Partiet stillede krav om vedtagelsen af en tryghedspakke, som blandt andet indeholdt en øget indsats mod bandekriminalitet herunder administrativ udvisning af deciderede bandemedlemmer uden dom og en markant forhøjelse af strafferammen for hjemmerøveri og overfaldsvoldtægt, om en permanent og skærpet grænsekontrol med bygning af nye kontrolanlæg, flere toldere, mere politi og videoovervågning, samt om indførelsen af et pointsystem til optjening for nytilkomne udlændinge, som ville gøre brug af danske velfærdsydelse.

Er der to partier, der er lodret uenige om udlændinge- og retspolitikken, så er det Det radikale Venstre og Dansk Folkeparti. Det var derfor nødvendigt for regeringen at dele forhandlingerne med de to partier op i to særskilte, men sideløbende forhandlinger: dem der handlede om tilbagetrækningsreformen og dem der handle om de andre spørgsmål. De radikale deltog ikke i de sidste og ville i øvrigt ikke støtte det resultat, der måtte komme ud af det. Partiet ville sågar tilbagevise den lovgivning efter et valg, hvis det var muligt. Det trøstede trods alt Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti, som ellers anklagede de radikale for indirekte at legitimere stramningerne ved fortsat at forhandle med regeringen.

Den 11. maj indgik regeringen forlig med Dansk Folkeparti og kristendemokraten Per Ørum Jørgensen om en øget og permanent grænsekontrol. Det var særdeles vigtigt for Dansk Folkeparti, at det uforstyrret kunne fremlægge en klar sejr, inden det måtte ud at forsvare sig mod de angreb, der ville komme

om løftebrud, fordi partiet var gået på kompromis med tidligere løfter om ikke at ville røre ved efterlønnen og folkepensionen. Alle forventede nemlig nu, at der blev sluttet forlig om tilbagetrækningsreformen.

Det skete da også den 13. maj, hvor regeringen, Dansk Folkeparti og Det radikale Venstre præsenterede indholdet. Efterlønnen blev ikke helt afskaffet, men væsentligt reduceret. Efterlønsperioden blev nedsat fra fem til tre år ved at forhøje efterlønsalderen med et halvt år om året fra 2014, således at dem der var født i andet halvår af 1959 eller senere kun kunne oppebære efterløn i tre år. Desuden blev værdien af efterlønnen reduceret i og med, at der modregnedes i efterlønnen jo større pensionsopsparing den enkelte havde. Dem, der ikke længere ønskede at deltage i ordningen, kunne få deres efterlønsbidrag udbetalt skattefrit. Folkepensionsalderen hævedes fra 65 til 67 år tidligere end det ellers var aftalt i velfærdsforliget af 2006. Princippet om, at folkepensionsalderen fra 2030 skal stige i takt med den gennemsnitlige levealder, blev fastholdt. Det var også aftalt at indføre en seniorførtidspensionsordning for nedslidte, som havde mindre end fem år tilbage før de kunne gå på folkepension.

Hermed var de væsentligste dele af regeringens Reformpakke-2020 på plads. Tilbage var at skaffe 2.4 milliarder kroner ved en reform af SU og af flexjobordningen. De områder var omfattet af brede politiske forlig, hvor både Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Det radikale Venstre indgik. Det ville kræve disse partiers accept at ændre dem og en sådan forelå ikke trods længere tids forhandlinger. Regeringen meddelte derfor, at den havde indgået en aftale med Dansk Folkeparti og Kristendemokraterne om, at de ville gennemføre målretningen af flexjobordningen pr. 1. januar 2012 eller som led i en førtidspensionsreform sammen med den nuværende forligskreds bag førtidspensionen. De andre partier betragtede det som en

de facto opsigelse af forliget, selvom det ikke – endnu da – var formelt opsagt. Det samme scenarie gjaldt SU-reformen. Forhandlingerne i forligskredsen fortsatte derfor trods alt, men mens regeringen fastholdt, at de 2.4 milliarder var i hus, fastholdt oppositionen at det var de lige præcis ikke. Der stod sagen så indtil videre.

Da Det radikale Venstre som nævnt ikke ville være med til at betale den pris regeringen havde måttet betale Dansk Folkeparti for aftalen om tilbagetrækningsreformen, måtte den hente flertallet for de andre dele af den samlede 2020-plan et andet sted. Det handlede blandt andet om tryghedspakken, der fordoblede straffen for overfaldsvoldtægter, hjemmehæfterier samt skærpede udvisningsregler, grænsekontrolpakken, en sundhedsplan og en vækstplan. Den forhandlede derfor med Kristendemokraternes enlige mandat. Han stillede krav om ændringer i den overordnede sygehusplan, som regionerne med megen politisk møje og besvær havde indgået forlig om. Kravet var, at Fødeafdelinger og akutfunktioner skulle bevares i Holstebro, Næstved og Svendborg. Da regeringen ikke ville bryde hele den vedtagne sygehusstruktur op, sagde den nej. Kristendemokraterne trak derfor deres støtte til det samlede reformkompleks.

Det afgørende 90. mandat skaffede regeringen så i stedet ved at inddrage løsgænger Pia Christmas-Møller i forhandlingerne. Hun havde forladt De Konservative umiddelbart efter valget i 2007. Mod et par overkommelige indrømmelser kunne hun den 27. maj meddele, at hun ville stemme for alt det, der indtil da var forhandlet på plads. Et muligt comeback til den konservative folketingsgruppe kunne dog ikke umiddelbart lade sig gøre, da en principbeslutning i folketingsgruppen ikke tillod løsgængere at vende tilbage til gruppen inden for den valgperiode, hvor vedkommende havde forladt den. Hun måtte derfor søge opstilling påny og genvælges, og det syntes der ikke at være mulighed

for. Kampen om det beskedne antal mandater De Konservative lå til at få ifølge meningsmålingerne var for intens.

Det var imidlertid tvivlsomt om regeringen, Dansk Folkeparti og Pia Christmas-Møller kunne få vedtaget lovpakkerne inden Folketinget tog på sommerferie. Det skyldtes, at Venstres Malou Aamund den 5. juni udtrådte af Folketinget. Hun var oprindeligt indvalgt som medlem af Liberal Alliance, der dengang hed Ny Alliance. Derfor gik hendes mandat nu igen tilbage til dem med den konsekvens, at regeringen igen manglede én afgørende stemme for at få vedtaget pakkerne. Hverken Liberal Alliance, kristendemokraten Per Ørum Jørgensen eller partiet Fokus ene mandat den tidligere dansk folkepartist, Christian H. Hansen ville umiddelbart sikre regeringens pakker.

For anden gang betød Malou Aamunds soloadfærd, at den parlamentariske balance skiftede. Første gang var, da hun i 2008 skiftede fra Liberal Alliance til Venstre og dermed fjernede Liberal Alliances parlamentariske nøgleposition. Den blev nu genskabt og brugt til om ikke ligefrem at få genåbnet hele tryghedspakken, så dog til at få nogle mindre justeringer og indrømmelser – blandt andet på en af partiets mærkesager, nemlig at afviste asylansøgere med børn fik bedre mulighed for at komme til at bo uden for asylcentre.

Efterlønsforliget skabte en ganske usædvanlig parlamentarisk situation. Den praksis, der har udviklet sig, at når et politisk forlig opsiges – som det var tilfældet med regeringens opsigelse af velfærdsforliget fra 2006 – kan et nyt forlig først vedtages, når der har været afholdt valg til Folketinget. Vælgerne har så haft mulighed for at tage de nye forslag med i deres overvejelser om, hvor krydset skal sættes. Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti erklærede, at de ville gøre det kommende valg til en slags folkeafstemning om tilbagetrækningsreformen. De ville annullere

foringelserne af efterlønnen, hvis de fik flertal efter valget.

De fire partier bag det nye forlig erklærede samstemmende, at de ville fastholde forliget, hvis de fik flertal og det selvom Det radikale Venstre også skulle få flertal med Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti og Helle Thorning-Schmidt blev statsminister. Det radikale Venstre havde genetableret sin position som det udslagsgivende centerparti ved både at ønske en ny regering og statsminister og samtidig at fastholde efterlønsreformen. Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti måtte affinde sig hermed, hvis de ville i regering.

Den 16. maj fremlagde Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti deres økonomiske plan frem mod 2020, Fair Løsning 2020. De ville som regeringen styrke økonomien i 2020 med 47 milliarder kroner. Hovedelementet var fortsat, at det via trepartsforhandlingerne skulle aftales, at alle arbejdede en time mere om ugen svarende til 15 milliarder. Desuden skulle pengene komme fra blandt andet en accept af dele af genopretningspakken, fremrykning af pensionsbeskatning, udskydelse af en lettelse af topskatten, bedre integration, hurtigere gennemførelse af uddannelser, sænkning af den strukturelle ledighed samt nogle besparelser på det offentlige forbrug. Planen blev ledsaget af initiativer til knap 27 milliarder kroner til frem mod 2020 at øge velfærden og kickstarte den økonomiske vækst ved for eksempel at virksomheder i en periode kunne afskrive investeringer i produktionsudstyr med 100 procent samt ved at fremrykke offentlige investeringer.

Helle Thorning-Schmidt sagde ved fremlæggelsen, at nu var forskellen i dansk politik trukket helt skarpt op. Frem mod 2020 ville regeringen sikre balance ved at spare, mens Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti ville sikre balance ved at skabe vækst, øge indtægterne, investere rigtigt og ved at ef-

fektivisere den offentlige sektor. Finansminister Claus Hjort Frederiksen var selvfølgelig lodret uenig. Han mente, at der manglede et sted mellem 16 og 36 milliarder før den røde plan stemte, altså rent hokus-pokus og fugle på taget. Joh, fronterne var trukket skarpt op, og det blev endnu en gang demonstreret, at der kan regnes på mange forskellige måder med mange forskellige forudsætninger og antagelser indbygget i regnestykket.

Helle Thorning-Schmidts tone ved fremlæggelsen var mærkbart anderledes, end dengang de i 2009 præsenterede deres skatteplan Fair Forandring. Dengang sagde hun, at den ikke var et forhandlingsoplæg, og at der ikke ville blive flyttet et komma. Nu sagde hun, at Fair Løsning 2020 netop var et forhandlingsoplæg, ifald Socialdemokraterne og Socialistisk Folkeparti ikke fik absolut flertal, og det var der trods alt ikke noget, der pegede på, at de ville få. Dermed ville de heller ikke kunne forhindre vedtagelsen af efterlønsforingelserne. Det tog de så ad notam og besluttede, at kravet til fagbevægelsen under trepartsforhandlingerne i så fald ville blive mindre end de 15 milliarder kroner planen byggede på i øget arbejdstid fra lønmodtagerne. Det beløb, der sparedes ved forringelserne af efterlønnen, ville blive fratrukket de 15 milliarder. Lønmodtagerne skulle ikke betale to gange, sagde hun. De to partier var heller ikke skræmsikre på at ville tilbagerulle genopretningspakkens nedsættelse af dagpengeperioden fra fire til to år. De var parate til som en del af trepartsforhandlinger at drøfte en modernisering af dagpengesystemet.

Regeringens aftale med Dansk Folkeparti om en øget og, som der stod i aftaleteksten, »permanent toldkontrol (styrket grænsekontrol)« mødte stærk kritik fra EU-kommissionen og Tyskland. Kritikken gik på, at der kunne være tale om et brud på Schengen-samarbejdet og reglerne om den fri bevægelighed i EU, om ikke i strikt juridisk forstand, så i hvert fald på ånden i samarbejdet. Den stærke mod-

stand kom tilsyneladende bag på regeringen, men bekom egentlig Dansk Folkeparti ganske godt, når den kom fra den kant.

Regeringen mente, at kritikken byggede på nogle misforståelser, og at aftalen ikke var et brud på Schengen. En større diplomatisk offensiv blev igangsat for at rette eventuelle misforståelser og for at forhindre, at Danmarks omdømme i EU led unødigt skade. Det kom frem, at der ikke lå en skriftlig juridisk vurdering af, om aftalen holdt sig inden for reglerne i Schengen-konventionen. På den baggrund og de mange modstridende oplysninger, der kom frem i pressen, ville Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Det Radikale Venstre ikke længere være med til at behandle bevillingen til den øgede kontrol som et aktstykke i finansudvalget, hvor regeringen havde sit flertal på plads. De fremsatte et beslutningsforslag om, at spørgsmålet skulle behandles i Folketingssalen, og her havde regeringen ikke på forhånd flertallet på plads.

Oppositionen gik nu efter at få en ny ordning, der stadig indeholdt en bevilling til flere toldere og polititjeneste, hvilket de hele tiden havde været tilhængere af, men uden at der blev bygget nye fast anlæg ved grænsen til Tyskland. Igen blev kristendemokraten Per Ørum Jørgensens holdning afgørende. På et møde i finansministeriet den 10. juni, blev det gjort klart for ham, at der ville blive udskrevet valg, hvis han ikke støttede aftalen i dens oprindelige form. Det valgte han så at gøre på betingelse af, at den levede op til Schengen-reglerne og EU-retten. Den 1. juli forkastede Folketinget oppositionens forslag, hvorefter Finansudvalget kunne godkende de nødvendige bevillinger til den øgede kontrol.

Dermed var regeringens samlede reformkompleks endeligt kommet i hus efter et noget tumultarisk forløb, og hvor Dansk Folkeparti havde fået opfyldt et af dets højst prioriterede mærkesager. Undervejs var der røget

nogle finker af panden i meningsudvekslingerne mellem Dansk Folkeparti og de to regeringspartiers baglande og mellem Dansk Folkeparti og tyske diplomater og politikere, som belastede forholdet mellem de to lande. EU-tilhængerne fandt, at sagen havde skadet Danmarks omdømme i EU, mens de europæiske EU-modstanderne klappede i hænderne over sagen.

Det omfattende oprør, der som en del af det arabiske forår var udbrudt i Libyen mod den mangeårige diktator Muammar Gadaffi, havde udviklet sig således, at hans overlegne kamptropper i marts stod foran at indlede et angreb på oprørsbyen Benghazi. Med udsigt til de omfattende drab på civilbefolkningen et sådant angreb ville medføre, besluttede FN's sikkerhedsråd den 17. marts at indføre en flyveforbudszone i Libyen for at beskytte civile og sikre humanitær assistance. Dermed var der givet et FN-mandat til at bombe den libyiske regerings militær, luftvåben og søværn. Den 18. marts besluttede Folketinget med tilslutning fra samtlige partier at meddele sit samtykke til, at et dansk militært bidrag i form af seks F-16 kampfly stillede til rådighed for den internationale indsats i Libyen for at beskytte civilbefolkningen.

Der var ikke sat en slutdato på aktionen, ligesom der heller ikke var specificeret et helt præcist mål med den ud over at beskytte civilbefolkningen. Det lå dog i kortene, at målet også var at få fjernet Gadaffi endegyldigt fra magten. Denne dobbelthed benyttede Enhedslisten som begrundelse for efter en lille uges tid at trække sin støtte tilbage. Folketingsgruppens beslutning om at støtte aktionen var blevet mødt med stærk kritik fra partiets bagland og medlemmer af hovedbestyrelsen. Partiet skulle ikke støtte en udenlandsk militær aktion, der greb ind i libyernes selvbestemmelsesret og klart støttede den ene part i en borgerkrig.

Som et led i bestræbelserne på at bekæmpe

den finansielle og økonomiske krise i euroområdet og for at bevare tilliden til euroen besluttede eurolandene på initiativ fra Tyskland og Frankrig at vedtage en Europagt. Formålet med den skulle blandt andet være at forbedre landenes konkurrenceevne over for resten af verden, at øge beskæftigelsen, sikre sunde offentlige finanser, at omsætte EU's budgetregler – der sætter grænser for størrelsen af statsunderskud og gæld – til national lovgivning samt forsat at drøfte en koordinering af skattepolitikken. Der var ingen sanktionsmuligheder indbygget i pagten, men der ville blive afholdt årlige topmøder om europagten og EU-kommissionen ville overvåge om deltagerlandene fulgte op på deres løfter og bidrog med udførlig statistik om landenes økonomi.

Det var muligt for lande, der ikke er med i den fælles mønt, at tilslutte sig pagten. Regeringen ønskede dansk deltagelse, men her var problemet, at Dansk Folkeparti bestemt ikke ville. De krævede, at der inden en eventuel dansk deltagelse blev afholdt en folkeafstemning. Det var regeringens opfattelse, at da der juridisk set ikke var tale om suverænitetsafgivelse, var en folkeafstemning ikke påkrævet. Det synspunkt delte Socialdemokraterne, Socialistisk Folkeparti og Det radikale Venstre, som efter i en aftale med regeringen at have fået garantier for, at pagten ikke ville ændre på det danske euroforbehold, og at der ikke blev ændret på Danmarks ret til forsat selv at

forhandle løn og til suverænt selv at indrette finanspolitikken, var der et solidt flertal bag, at Danmark tiltrådte europagten.

De politiske forhandlinger havde gennem hele halvåret foregået i en atmosfære, der var tyk af valgrygter. Lige siden statsministeren i nytårstalen annoncerede, at efterlønnen på sigt skulle afskaffes, var det manges opfattelse, at han blot ventede på et gunstigt øjeblik, før han udskrev valget. Partierne sov med støvlerne på. Men det gunstige øjeblik kom ikke. Meningsmålingerne viste konstant et flertal for rød blok. Forliget om tilbage-trækningsreformen med Det radikale Venstre splittede ganske vist oppositionen, men regeringen skulle også have aftalerne med Dansk Folkeparti vedtaget, og det voldte som beskrevet problemer.

I realiteten havde partierne ført valgkamp i hele halvåret. Resultatet var, at blå og rød blok stod stejlt over for hinanden. Jokeren i det spil var Det radikale Venstre. Det blev regnet som en del af rød blok desuagtet, at partiet ikke havde tilsluttet sig Socialdemokraternes og Socialistisk Folkepartis ensidige Enhedslistens økonomiske politik, men alene fordi det pegede på Helle Thorning-Schmidt som ny statsminister. Valgkampen ville blive intensiveret i de første måneder efter sommerferien, for en ting var sikkert: valget skulle afholdes senest i begyndelsen af november.